

ՍԱՎՈՅԻՈՅ ԱՐՔՈՒՆԻ ՏՈՒՆԸ

ԵՒ ԲԱԶՄԱՎԷՊ

Քանի որ Ռուստիս Պաշտօնաթերթը խանդավառ զգացումներով մասնակից կ'ըլլայ իրաւամբ Վիկտոր Լամանուէլ Գ. 25-ամեայ Գահակալութեան հանդէսներուն՝ պէտք է որ ան լռութեամբ անցնի մեզ համար կարեւոր ու նշանակալից պարագայի մը շուրջ:

Անկա Միաբանութեան խնդակցութիւնը, երախտագիտութիւնն ու մեծարանքը այս էջերուն մէջ ներկայացուցած ատեն՝ առանձին պարտք մը եւս կը զգայ մասնակի արտայայտութիւն մը եւս ընելու հոս, նկատելով Հայ Մամուլին մէջ ունեցած իր հանգամանքը, իբրեւ երկցազոյն իր երբայրակիցներուն:

Ստորեւ պիտի հրատարակենք երեք թանկագին նամակներ, զորս պատու ունեցած է ստանալ Խմբագրութիւնս վերջին 3 տարիներու շրջանին՝ պարագաներու բերմամբ՝ Սավոյական Արքունի իշխանագուններէ. պատիւ մը՝ որ կը փոխանցուի նաև ներկայ Հայ Մամուլին:

Երկրորդեան պարագան է որ ինքնին իրաւասու ու կերպով մը լիազօր կը կարգէ զինքը՝ իբրեւ ներկայացուցիչ այսպիսի բարեղէպ պարագաներու՝ դիրք ստանալ ի նպաստ Ազգիս և ի պատու Ազգային Լրագրութեան: Անցելոյն մէջ անթիւ եղած են այդպիսի կարեւոր դէպքեր. և ուրախ ենք ըսելու որ ջանացած է գէթ բարոյական արժանիքը ըստ կարելույն վեր բռնել: Յիշենք զոր օրինակ սակէ նախընթացը՝ Պայընեան Յորելիանի դէպքը, որուն յիշատակը դեռ թաքմ է. մեզ և ազգիս համար անմոռանալի պիտի մնայ ԲԱԶՄԱՎԷՊի այն թիւով՝ որ կը պարունակէր անգլիերէն և հայերէն ուղադրաւ յօդուածներ, որոնք գնահատուեցան Անգլիացի պաշտօնական շրջանակներէ, մտաւորա-

կան ու բարձրաստիճան անձնաւորութիւններէ՝ առանձին նամակներով. Ամենէն աւելի յիշատակաց արժանի պիտի մնայ մանաւանդ այն բախտը՝ որ ընծայուեցաւ Պաշտօնաթերթիս միջոցաւ ուղղուած հեռագրին. ասիկա էր որ Անգլիոյ Մայրաքաղաքին մէջ Մեծ Քերթողին ի յիշատակ համախմբուած Պաշտօնական Նիստի բացման իբրեւ բանալի ծառայեց, յորում Մեստրը Պրիտուին (այժմ Նախարարապետ Մեծն Բրիտանիոյ) իբրեւ զահերէց բացաւ ժողովը՝ կարդալով ամենէն առաջ կղզեաւէս անգլիացի քաղաքական և մտաւորական բարձր անձնաւորութեանց, Ակադեմական ընկերութիւններու, օտար պաշտօնական ներկայացուցիչներու:

ԲԱԶՄԱՎԷՊի սոյն տարեշրջաններուն մէջ դարձեալ պատմական առիթներ էին վերջին փառաւոր այցելութիւնները՝ որոնցմով պատուեցին այս փոքրիկ կղզեաւ, ի տարբեր ժամանակներով, Ն. Ա. Բարձրութիւն Մաֆալտա իշխանուհին և ապա Ն. Ա. Բարձրութիւն Ումպերդոյ Գահաժառանգ իշխանը, առաջ տանելով այդպէս Սավոյի փառազարդ Արքունեաց դէպ ի Միթիթարեան Միաբանութիւնս տաժած համակրութեան ոսկիղէն շղթան:

ԲԱԶՄԱՎԷՊ որ ամենախորին երախտագիտութեամբ արձանագրած է միշտ անցեւորին մէջ նման յաւետապանձ դէպքերը՝ շնորհապարտ զգացումներով կատարեց նաև այդ կարեւոր ու սիրալիք պարտականութիւնը, արձանագրելով սոյն բարձրապատիւ Արքունի իշխանաց այցելութիւնները, միանգամայն ղրկելով նոյն թիւէն մէյ մէկ շքեղ օրինակներ՝ առանձին նա-

մականերով ու պատկանեալ յօղուածին իտալերէն թարգմանութեամբ:

Ուրախ ենք որ մեծ հաճոյքով ընդունուած ու գնահատուած էին խմբագրութեան այդ ձեռնարկները, և յիշատի քիչ օր վերջ թագաւորական Արքունիքէն կը հասնէին պատասխանները Արքայազուն իշխաններուն կողմէ, ինչ որ թանկագին գանձեր պիտի պահուին:

Արդ մինչդեռ ԲԱԶՄԱՎԷՊ օգտուելով Մեծ Յորելեանի առիթէն կ'ուզէ վերջիշել Սալոյիոյ Տան մասնաւոր ուշադրութիւնը Միւրթարայ Միաբանութեան հանդէպ՝ չի կրնար ծածկել այդ անգին ապացոյցները. ուստի զանոնք հրատարակելով՝ Ուխտիս և անոր Պաշտօնաթիւրթի կեանքին պատմութեան կը յանձնէ իր անգին աւանդներ: Մի և նոյն դիտաւորութեամբ է որ լուսաւոր կը փայլին ներկայ Բագմավէպի էջերուն մէջ Իտալիոյ թագաւորական և իշխանական ստորագրութիւնները:

Մեր հրատարակած երեք նամակներէն

առաջինը պիտի ըլլայ Բագմ.ի հետ ուղղակի աղերս ունեցող արքայական ուրիշ թուղթ մը:

Ուխտիս բարեյիշատակ կիրեղեան Արքեպ. Արքաջօր մահուան առթիւ Խմբագրութիւնս ներկայացուցած էր ժամանակին Հ.Մ.Վ. Նուրիխանի միջոցաւ Բագմ. 1922ի Բացատիկ թիւէն՝ մասնաւոր օրինակ մը առ Ն. Վ. Մարգարիտա Մայր-Թագուհին իտալիոյ, որ միշտ ունէր ամենամեծ հաւակրանք մը հանդէպ մեր բարեյիշատակ վեհին: Ս. Ղազարու շնորհուած Ա. Նոր Արքունի այցելութիւնները, իր իսկ եռանդուն փափագով, կը սկսէին միշտ Գերպ. կիրեղեանի կողմէ հանդիսաւոր թիւ պատարագով մը: Ն. Վ. շէք կրնար մոռնալ ստուգել այդ գեղեցիկ յիշատակները, ինչպէս իր արքունիքէն հասած ցաւակցական հեռագիրն անգամ ապացոյցմ' է:

Հոս կը հրատարակենք ուրեմն սոյն երեք նամակները, զնեով նաեւ անոնց հայերէն թարգմանութիւնները:

Roma 23 Maggio 1922

Padre Reverendissimo

Corrispondendo con premura al di lei desiderio, ho avuto l'onore di rassegnare a Sua Maestà la Regina Madre l'esemplare, che Le destinava V. R., del «Ricordo» pubblicato in memoria di S. E. Rev.^{ma} il compianto Abate Ignazio Ghiurekian.

L' Augusta Signora di Cui così grande era la benevolenza per il Venerando Arcivescovo, ha avuto particolarmente cara la gentile offerta e, nello incaricarmi di esprimere a V. R. i suoi vivi ringraziamenti, mi vuole insieme interprete dei Suoi rinnovati sensi di sincero cordoglio per la dolorosa perdita, onde, è stata colpita codesta Congregazione.

1. Տես անոր հրատարակութիւնը՝ Բագմավէպի մէջ (1924, Մայիս, էջ 188):

2. «Կիրեղեան Արքայայր յարգանքի պատկերով» (Յանելուած Բագմ.ի 1922 Յունուարի Թիւոյն):

*Nel compiere il grazioso incarico mi è grato confermarLe,
Padre Reverendissimo, i miei sentimenti più distinti.*

*D'ordine
La Dama di Palazzo di Sua Maestà
C.ssa PES*

Molto Reverendo Padre Minas Nurikhan
Assistente Generale della Congregazione Mechitarista
VENEZIA

Թարգմ.

Հունվ 23 Մայիս 1922

Գերարգոյ Հայր

Ձեր փափագին փութով համապատասխանելով, պատիւ ունեցայ յանձնելու առ Նորին Վեհափառորին Մայր Թագունին Ձեր Գեր. Հայրութեան կողմանէ մատուցուած այն «Զուշ»-ին օրինակը՝ որ հրատարակուած էր ի յիշատակ Նորին Արհիապատիւ Գերպ. Իգնատիոս Կիրեղեան ողբացեալ Աքրային:

Օգոստոսիս Տիկիներ, Որ այնքան մեծ քարեացականորին մը կը տաժէր Պատ. Կոստէի Արքեպիսկոպոսին հանդէպ, մասնայատուկ սիրով մ'ընդունեցաւ աղբիւս եռերը, ու միևյդիս պաշտօնը կը ստանձնեմ առ Գեր. Հայրութեան յայտնելու իւր չնրմ շնորհակալիքը, կ'ուզէ որ միանգամայն քաղցման ըլլամ՝ իւր սնկեղծ ցաւակցութեան զգացումները կրկնելով այն վշտայի կորուստին համար՝ զոր սաստիկ կրեց այդ Միա. բանորինը:

Միևյդիս կը կատարեմ այս շնորհակալ պաշտօնը՝ հաճոյք է ինձ որ կրեմ կրկնել Ձեզ, Մեծարգոյ Հայր, իմ ամենայատուկ զգացումներս:

Պատուակալ Տիկին Նորին Վեհափառութեան Արքունիքին

ԿՈՄՍՈՒՀԻ ՓԷՍ

Մեծարգոյ Հայր Միմաս Նուրիխան
Հնդի. Առաջիկայ Մի. Միաբանութեամ
վենեսիայ

Il governatore
di S. A. R.
Il Principe Ereditario

Roma 30 Novembre 1923

*Rev.do Padre Leonzio Dayan
Mechitarista*

VENEZIA

Insieme alla gentile lettera che lo accompagnava è pervenuto a Sua Altezza Reale il Principe di Piemonte il numero della rivista letteraria armena «Pazmaveb» che Ella Gli inviava in omaggio.

L' Augusto Principe ha apprezzato e gradito molto i devoti sentimenti che si è inteso di manifestare a lui e m'incarica di trasmetterLe cordiali ringraziamenti e rinnovarLe le espressioni del Suo compiacimento per la visita fatta, la scorsa estate, alla Congregazione Armena Mechitarista di San Lazzaro.

Lieto di compiere con la presente l'ufficio affidatomi, Le porgo Rev.do Signore, gli atti della mia distinta considerazione.

*Il Contrammiraglio
Governatore di Sua Altezza Reale il Principe Ereditario
A. BONALDI*

Թարգմ.

Հոլմ 30 Նոյեմբեր 1923

Արգոյ Հայր Ղեռնդ Տայեան
Մխիթարեան

ՎԵՆԵՏԻԿ

Նորին Արքայական Բարձրորդին Բիւնոնդէի Իշխանն ստացած է ազնիւ նամակին հետ միասին Բագմավեպ հայ գրական հանդեսի այն թիւը՝ զոր Դուք ի նշան յարգանքի ղրկած էիք իրեն։

Օգոստոսիան Իշխանը շատ զնահատեց և ախորժեցաւ եռանդուն զգացումները՝ զորս ուզեր էիք ցուցնել առ նա, և պաշտօն ունիւմ փոխանցելու Ձեզ արտագին շնորհակալորիւններ և կրկնելու իր հաճութեան արտայայտորիւնները այն այցելութեան համար՝ զոր տուաւ անցեալ ամբան, Ս. Ղազարոս Հայ Մխիթարեան Մխարանութեան։

Ուրախ՝ որ ներկայիս կը կատարեն ինձ առանդուած այս պաշտօնը՝ կը մատուցանեն Ձեզ, Արգոյ Տէր, յատուկ յարգանացս հաւատարիքը։

Փոխան — Ծովակալ

Դաստիարակ Նորին Արքայական Բարձրութեան Գահաժառանգ Իշխանին
Ա. ՊՈՆԱԼԴԻ

№. 41

Roma, li 15 / I 1924

Reverendo Padre,

S. A. R. la Principessa Mafalda ha ricevuto il numero della Rivista «Pazmaveb» ch'Ella si è testè compiaciuto inviare con si amabili parole di felicitazione.

L' Augusta Principessa che tuttora serba la più grata

memoria della visita fatta a codesto eremo, ha gradito molto l'invio cortese e, riconoscente a Lei e alla Comunità delle preci e dei buoni voti formulati durante la sua recente malattia, mi ha incaricato di rendermi interprete dei suoi vivi cordiali ringraziamenti.

Nel compiere il grazioso ufficio me ne valgo assai volentieri per porgerLe, Rev.do Padre, gli atti della mia distinta considerazione.

Il Gentiluomo di Corte di Servizio
BRUSCHI FALGARI

Al Rev.do Padre Leonzio Dayan
Mechitarista
SAN LAZZARO-VENEZIA

Թարգմ.

Հոկտեմբեր 15 / Ա. 1924

Արգոյ Հայր

Ն. Ա. Բ. Իշխանունին Մաֆալտա ընդունած է Բագմավէպ Հանդիսի այն բխը, զոր Դուք քիչ առաջ հաճեր էիք ղրկելու առ Ինքն, ինդակցութեան այնքան սիրուն բաներով:

Օգոստոսիան Իշխանունին որ միշտ կը պահէ այդ ձգնարանին տուած այցելութեան ամենահաճելի յիշատակը, և, երախտագէտ Ձեզի և Հասարակութեան՝ մատուցուած աղօթքներուն և բարի իղձերուն համար զորս արտայայտած էիք իր վերջի հիւանդութեան միջոց՝ ինձի պաշտօն յանձնեց բարգման ըլլալու իւր հասնելուն և սրտագին շնորհակալութեանց:

Եւ մինչ կը կատարեմ այս շնորհալի պաշտօնը՝ սիրտովս կ'օգտուիմ մատուցանելու Ձեզ, Յարգելի Հայր, իմ յատուկ յարգանացս հաւաստիքը:

Ազատագրի Սպասառար Արքունեաց

ՊՐՈԽՈՐԻ ՖԱԼԿԱՐԻ

Առ Յարգոյ Հայր Է. Ղեւոնդ Տայեամ

Մխիթարեամ

Ս. ՂԱԶԱՐ ՋԵՆՆՏԻՆ

Արքունի այս բարեացակամ արտայայտութեանց հանդէպ լաւագոյնը զոր կըրնանք ընել այս է:

Երախտագարա զգացմամբ ու սրտագին

իղձերով դէպ ի ներկինք բարձրացնել մեր Շարականին հետեւալ աղերսը: «Բարձրացո՛ղ իշխանութիւն բազմութեան արոտոյ» Տան Սալոյիոյ: ԽՄԲ.